

Paternitātes pieņemums un paternitātes brīvprātīgā atzīšana – aktuālie problēmjaucājumi

Atslēgvārdi: paternitātes pieņemums, paternitātes brīvprātīga atzīšana, trīspusējais iesniegums

Bērna identitātes tiesiskā noteiktība ir pamats turpmākajām tiesiskajām attiecībām, kas skar bērnu. Tādēļ valstij ir pozitīvs pienākums nodrošināt tādu bērna izcelšanās noteikšanas tiesisko regulējumu, kas pienācīgi līdzsvaro bērna interešu prioritātes principu ar citu iesaistīto personu tiesībām un likumiskajām interesēm.

- Saskaņā ar CL 146. panta otro daļu neatkarīgi no tā, kas ir bērna bioloģiskais tēvs, uz paternitātes pieņemuma pamata par bērna tēvu uzskatāms bērna mātes vīrs. Savukārt CL 146. panta ceturtajā daļā kopsakarā ar 155. panta astoto daļu paredzēts izņēmums no paternitātes pieņemuma, proti, ja paternitāte tiek atzīta uz bērna mātes, bērna mātes vīra un bērna bioloģiskā tēva kopīga iesnieguma pamata, paternitātes pieņemums nav spēkā.
- Nav šaubu, ka izņēmums no paternitātes pieņemuma piemērojams, reģistrējot bērna dzimšanas faktu. Taču - vai pamatojoties uz CL 146. panta ceturto daļu kopsakarā ar 155. panta astoto daļu, paternitātes pieņemums nav spēkā arī tad, ja trīspusējais iesniegums par paternitātes atzīšanu iesniegts pēc tam, kad bērna dzimšanas fakts ir jau reģistrēts un dzimšanas reģistrā ziņas par bērna tēvu ir ierakstītas uz paternitātes pieņemuma pamata? Ja paternitātes pieņemums nav spēkā uz likuma pamata, tad nav nepieciešams tiesas spriedums, lai dzimšanas reģistru papildinātu ar tādām ziņām par bērna tēvu, kas atbilst bioloģiskajai realitātei.
- Veicot grozījumus CL 146. un 155. pantā argumentēts, ka trīspusējais iesniegums par paternitātes atzīšanu ir paredzēts ar mērķi novērst bērna tiesības uz identitāti iespējamos pārkāpumus un mazināt tiesu noslodzi. Arī tiesību pētījumos secināts, ka paternitātes atzīšana ārpus tiesas kārtībā varētu tikt īstenota, dzimtsarakstu nodaļā iesniedzot trīspusēju iesniegumu par to, ka puses piekrīt, ka ierakstāmā vai jau ierakstītā informācija par bērna izcelšanos no mātes vīra ir nepatiesa un ka paternitāti vēlas atzīt cita persona. Tādējādi pastāv pamats iztulkot CL 146. panta ceturto daļu kopsakarā ar 155. panta astoto daļu tā, ka paternitātes pieņemums nav spēkā katrā situācijā, kad iesniegts trīspusējs iesniegums. Minētais nodrošinātu iesaistīto personu efektīvu tiesību aizsardzību, kā arī atslogotu tiesas no paternitātes pieņemuma apstrīdēšanas lietu izskatīšanas, kurās nepastāv strīds. Līdz ar to bērna tiesības uz identitāti un stabili ģimenes vidi pirmšķietami būtu iespējams nodrošināt arī administratīvajā procesā iestādē.
- Tomēr situācijas var būt dažādas un trīspusējā iesnieguma vēlāka iesniegšana var tikt izmantota negodprātīgi, kā arī vērtējams, vai administratīvajā procesā dzimtsarakstu nodaļas amatpersonai ir iespējams noskaidrot visus būtiskos lietas apstākļus. Ar trīspusējo iesniegumu pēc būtības tiek apstrīdēts bērna dzimšanas reģistrā uz paternitātes pieņemuma pamata izdarītais ieraksts par bērna tēvu, taču CL 148. pants, kas noteic, ka paternitātes pieņemumu var apstrīdēt tiesā. Izskatot lietu, tiesai ir nepieciešami procesuāltiesiskie līdzekļi, lai pārbaudītu, vai paternitātes pieņemuma apstrīdēšana ir samērojama ar bērna tiesībām uz identitāti un stabili ģimenes vidi.
- Minētais liek apšaubīt iepriekš sniegtā CL 146. panta ceturtais daļas tulkojuma kopsakarā ar 155. panta astoto daļu pamatotību, to apliecina arī tiesu prakse. Tādējādi gan normatīvo aktu savstarpējā nesaskaņotība, gan arī atšķirīgās atziņas, kas izteiktas pētījumos un tiesu nolēumos nesekmē tiesisko drošību tiesiskajās attiecībās, kas skar bērnu.
- CL 149. panta septītā daļa noteic, ka "tiesība apstrīdēt bērna izcelšanos ir personiska. Tā nepāriet uz mirušā mantiniekiem, bet viņa celto prasību mantinieki var turpināt". Savukārt CPL 246. panta trešā daļa noteic atšķirīgu regulējumu par personām, kuras var apstrīdēt paternitātes pieņemumu, paredzot, ka "pēc bērna mātes vīra nāves viņa likumiskie mantinieki var iestāties viņa uzsāktajā procesā kā tiesību pārņēmēji". CPL atsevišķi neregulē citu personu mantinieku tiesības. Juridiskā literatūrā ir atzīts, ka CPL norma precīzē CL 149. panta septīto daļu. Tomēr vērtējams, vai procesuālais regulējums ir tiesisks un atbilstošs materiālās normas mērķim, ja tas, iespējams, sašaurina tiesīgo personu loku, kas saskaņā ar CL ir tiesīgas iestāties procesā kā tiesību un saistību pārņēmējas.